

ישרעלות

לבוש ארמים לרוש מאות לרושים זאפע און
 "... ויא ונהה הפנה בער כאש
 והסנה אינו אכל. ואמר משה אברה נא וראיה את הפראה
 הנרלה הוה מדוע לא יבשר הפנת. וירא הו כי סר קראות וקרא אלו אלקים
 מתור הפנת ואמר משה ויאמר ונני. ואמר אל הערב חלם של נקליה
 מעל רגליו כי תקלום אשר אנה עמיר קלוי ארסת קיש הוא" (שמות ג, ב-ה)
 "מתור הפנת - ולא איזן אודר משום טעם אנכי כבדה" (וי"ש ע"ט)
 בראשית תמוז - האלקים תשפיר

פְּרֻשַׁת מַעַץ • גליון 212 • התשפ"ד

יוצא לאור על ידי בית המדרש "החיים והשלום" בני-יורוק

לחתר למקורות השפע

כדי לסובב מלוכה ליוסף הצדיק עליו השלום, ולפרע מאחיו על מכירתו (עין תנחומא וישב ב) פוקד רעב קשה את כל העולם, המאלץ את בני יעקב אבינו עליהם השלום לרדת למצרים לשבור אכל, ויחד עם זה לבקש את תחנוני המושל המתנכר עליהם, להשתחוות לפניו אפים ארצה ולהחשב לעבדיו. ובכך לקים את חלומותיו של יוסף.

ולהבין, מדוע בני אדם שבכל העולם, שלא היה להם דבר עם יוסף ועם אחיו, נצרכים לשלם תשלום כואב של רעב כבד כדי לפתור את ענינם של בני יעקב. וכי מה הם אשמים בכך שאחים מכרו את אחיהם ושאביהם שרוי בצער? זאת ועוד, כיון שהמכירה סבכה את הרעב, הנה משורת הדין שעושי המכירה ילקו ראשונים, אך בפעל, כאשר פרץ הרעב לעולם, לא הרגש הדבר כמעט בבית יעקב, ובעוד שכל המזון שצברו הבריות התקלקל מיד עם כניסת שבע שנות הרעב (עין רש"י מא, נד), בית יעקב אבינו לא חסר להם לחם, על כל פנים בשלבים הראשונים של הרעב (עין רש"י מ"ב, א). וגם כאשר הרעב הכביד והגיע לבית יעקב, עדין אנחנו מוצאים ברשותם מיני מזון ומיני ריחות נעימים - צרי, דבש, נכאת ולט, בטנים ושקדים (עין מג, יא).

בדומה לזה היה במהלך הדורות, שמצבו של צדיק, השליך על כל העולם; לרגמה, כאשר היה רבי אליעזר הגדול בצער (עין בבא מציעא נט ע"ב) פקד את כל העולם מכה קשה של קללה, ולקו שליש מיבול הזתים ושליש מהחטים ושליש מהשעורים ואסונות נוספים (עין שם) וגם כאן יש להבין מדוע העולם התקלקל מסבת צערו של הצדיק מבלי שתהא להם עמו כל הפרות מקדמת? דגמה נוספת, על רב הונא (עין ברכות ה ע"ב) שהחמיץ יינו והפקד לחמץ. והדרך לאחת הדעות, עין שם] לתקן את הנזק הכספי שנגרם לו, התיקר החמץ ונמכר בדמי יין ושוב עולה השאלה, מדוע השוק צריך לסבל מעלית מחירי החמץ כדי שרב הונא לא יפסיד? וכנהנה דועים בחז"ל ובספרים הקדושים עבודת נוספות על מחירים כבדים ששלמו הבריות עקב צערו של צדיק.

נאמר (ישעיה מג, ז) "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו". הנה הקדוש ברוך הוא ברא את עולמו לכבודו ולמען הנקראים בשמו ועושי רצונו. ומשורת הדין רק עושי רצון המקום ברוך הוא ראויים להנות מעולמו (עין ברכות יז ע"א). השאר, שאינם עושים את רצון השם, אינם זכאים להשתמש בעולם הזה כלל,

וכאשר החוטאים משתמשים בטוב השם כדי להמרות את רצונו יתברך, שעליהם גם לקבל ענש על השמוש בעולמו הטוב של השם. אלא שהוא יתברך ממשיך להעמיד את עולמו, בזכות הצדיקים שחיים בו (עין הקדמת הרמב"ם לפרוש המשניות) ובזכות הצדיק משפיעים ונזונים כל העולם, על דרך שאמרו במסכת ברכות (יז ע"א) על רבי חנינא בן דוסא, ש"בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת, כל העולם כלו נזוין בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו פקב חרובין מערב שבת לערב שבת".

[ועין שם בגמרא שרבי חנינא היה מהצדיקים שכל העולם כלו נזוין בזכותם, והם אפילו בזכות עצמן אין נזונים. ופרש רש"י (דבור המתחיל אין נזונים) "שאיין להן כדי צרכיהם ומתפרנסים בקשי". ונראה לומר בדרך אפשר, שצדיקים אלו בחרו להיות כך על דרך המוכבא בחובות הלכבות (שער הפרשות פרק ו) "אכל באור מה שבא בספרי הקודש ודברי רבותינו, זכרונם לברכה, מענין הפרישות מן העולם, מהם - מה שאמר יעקב (בראשית כח, כ) ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבש". עין שם עוד. ועוד עין אלשיך הקדוש על פסוק "ויבא יעקב שלם" (לג, יח) שמשמע מדבריו, כי רבי חנינא בחר להיות כך כדי להשפיע טוב על העולם, עין שם. וכתב בספר המדות (ערך צדיק אות לח) "לפעמים יש שני צדיקים שוין, לאחד מראין לו דברים עליונים, ולאחד אין מראין לו. תדע שזה שאין מראין לו, מפני שצריך להשתמש בזכותו להגן על אחרים". ומשמע מדבריו, שגם עשר רוחני עלול להמנע מהצדיק, כדי שישפיע לאחרים. ועוד עין שם (אות ד).

ומעתה, כאשר ארע לצדיק נזק או צער, סרה סבת ההגנה מהבריות, שהרי עד כעת ירד השפע לעולם בזכות הצדיק, מה שאין פן הבריות שאינם עושים את רצון השם ואפילו חוטאים כלפיו, שאין להם זכות להשתמש בעולם. ובמצבים כאלו נפרעים החוטאים על עוונותיהם מיד. ועל דרך זה נראה להסביר גם בעניננו, כי מחמת שיעקב אבינו היה בצער על העלמות יוסף, לא היה העולם זכאי לאריכות אפים ולמדת החסד והרחמים, ונמנעה מהם השפע, שכאמור יורד בזכות הצדיק שבדור, ופקד רעב את כל העולם למרק אותם מחטאיהם. מה שאין פן האחים הקדושים, שלא נמצא בהם חטא כזה שיעדיק רעב, לכן היה בביהם לחם. ולפי הנראה בדברינו, מובן גם מדוע במצרים לא היה רעב על אף שהיתה מקום התועבות הגדולות ביותר בעולם, וכפי שמעיד הכתוב

מהספר הקדוש

"זרע שמשון"

לרבי שמשון חיים נחמני זיע"א

פסוק (פ"ב כח) "ויצו יוסף וימלאו את פליהם בר ולהשיב כספיהם איש אל שקו וכו', ויעש להם כן". הטעם שלא אמר הכתוב ויצו יוסף למלאות את פליהם בר ולהשיב וכו' בלשון המקור יש לומר שיוסף היה רוצה שהשבת הפסח בשקיהם יהיה בתורת סוד, אבל למלאות שקיהם הוא דבר המסור לכל הפקודים על מכירת הבר ולכן אמר "ויצו יוסף" שאותם המכונים על כך ימלאו פליהם בר, אבל "להשיב כספיהם איש אל שקו" לא צוה אלא לאחד בתורת סוד, וזהו שפנים הכתוב "ויעש להם כן" לשון יחיד.

(ויקרא יח, ג) "כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו" וגו' ואמרו חז"ל בתורת כהנים (הובא ברש"י שם) שמעשיהם של המצרים [וכן של הכנעניים] היו המקלקלים ביותר מפל האמות, כי משום שכבדו שם את הצדיק - יוסף הצדיק עליו השלום, קבלו גם הם הגנה ושפע. על פי זה נראה להסביר דבר נוסף מהפרשה הקודמת - פרשת וישב, שכאשר עמד יוסף הצדיק בנסיון הקשה בעז ובגבורה, העלילה עליו המרשעת והביאה לכך שיושיבוהו בבית הסהר. במהלך המאורע נאמר (מ, א) "ויהי אחר הדברים האלה חטאו משקה מלך מצרים והאפה לאדניהם למלך מצרים, ויקצף פרעה על שני סריסיו על שר המשקים ועל שר האופים, ויתן אתם במשמר בית שר הטבחים אל בית הסהר מקום אשר יוסף אסור שם". ומבאר רש"י, "אחר הדברים האלה - לפי שהרגילה אותה ארוהה את הצדיק בפי כולם לדבר בו, הביא להם הקדוש ברוך הוא סרחנם של אלו שיפנו אליהם ולא אליו ועוד שתבוא הרחנה לצדיק על ידיהם". וגם כאן עולה השאלה: מה אשמים שרי המשקים והאופים שצריכים לשבת בכור הפלא, ולהפנות כלפיהם את חצי לשונם של הבריות, שבמקום לדבר על יוסף הצדיק, ידברו הולכי הרכיל על הפוליטיקה החדשה הכרוכה בהם, וכמו פן מדוע הם צריכים לסבל כדי שיצא יוסף הצדיק מבור הפלא ויעלה לגלגל? ועל פי האמור, מצבם זה בא להם מהיותם רשעים ובעבור חטאיהם מהעבר, מאז ומעולם, אלא שעד עתה נהנו בהגנה מחמת הצדיקים שבדור, ולכן בדין הוא שיהיו אלו הגורמים להציל את הצדיק מדבורים מרשעים כנגדו. נמצא שאלו נבחרו להשתיק את הפרשה, על ידי תשלום חובותיהם בעבר.

להנות מצדקת הצדיק

מדברים אלו יש ללמוד גם על החובה המטלת עלינו להתפלל להשם יתברך שיקים בנו חכמי ישראל וכו' ולבקש על שמירתם מפל נזק וצער, כי בזכותם מתפרנס כל הדור ובצערם עלול ללקות, רחמנא ליצלן. ואמרו בגמרא (ראש השנה יח ע"ב) "ששקולה מיתתן של צדיקים כשרפת בית אלקינו". ונראה אולי על פי האמור, ההשואה ביניהם, שכשם שמחרון הבית אבדנו כל טובה, כך גם כאשר הצדיק מסתלק מן העולם, פוסק השפע היורד בזכותו. ואולי יתכן להוסיף שלכן בתפלת עמידה נסמך ברכת "על הצדיקים" לברכת "בנין ירושלים".

וגם נמצא בידיעות אלו פתח הצלה מפני הפרענות שבדור; שכיון שהשפע יורד לעולם דרך הצדיקים, הנה המהנה את הצדיק זוכה לשפע המברך הזה. והרחיב על כך מזהר"ן בספר המדות (ערך צדיק) ברוח וההצלה שיקול האדם להנות מצדקת הצדיק, ככל שמתקרב אליו וככל שמשתדל למועצו צער מצדיק, זוכה להגנה ולהשפעות טובות, ראה שם בהרחבה.

והרחיבו חז"ל בכמה וכמה מקומות במעלת המארת ומהנה תלמיד חכם מנכסיו, עין מסכת ברכות (י"ב) שמעלה עליו הכתוב כאלו מקריב תמידין ועוד במסכת ברכות (סג ע"ב) מדברי תנאים קדושים על מעלת אדם זה לשמירה

והגנה והצלחה ולכנים ועשר ועוד, כפי שמוכח מהנביאים. וההפך, רחמנא ליצלן, מוכח במסכת סנהדרין (צב ע"א) "אמר רבי אלעזר, כל שאינו מהנה תלמידי חכמים מנכסיו אינו רואה סימן ברכה לעולם" עין שם מפסוקים. ובמסכת כתובות (קיא ע"ב) אמר רבי אלעזר, עמי ארצות אינם חיים שנאמר, (ישעיה כו, יד) מתים כל יחיו רפאים כל יקמו". והביא שגם בבביתא נדרש "מתים כל יחיו" - במרפה עצמו מדברי תורה הכתוב מדבר. ועין שם שכאשר רבי יוחנן שמע את זאת, רצה לומר שפסוק זה נאמר - "במרפה עצמו לעבודת כוכבים". אמר לו רבי אלעזר, שישנו פסוק נוסף (שם כו, יט) המוכיח שמדבר גם באלו שמרפים עצמם מלמוד התורה - "כי טל אורת טלך, וארץ רפאים תפיל" - "כל המשמש באור תורה, אור תורה מצינו. וכל שאין משתמש באור תורה, אין אור תורה מצינו". כאשר ראה רבי אלעזר שרבי יוחנן מצטער על מצבם של עמי הארץ, שמשמע שלא תהא להם תקנה, אמר לו, רבי, מצאתי להם תקנה מן התורה (דברים ד, ד) "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום", וכי אפשר להתדבק בשכינה? הרי נאמר (שם ד, כד) "כי ה' אלקיך אש אכלה הוא!" אלא כל המשיא בתו לתלמיד חכם, והעושה פרקמטיא לתלמיד חכם, והמהנה תלמיד חכם מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאלו מדבק בשכינה. פיוצא בדבר אתה אמור, (שם ל,

כ) "לאהבה את ה' אלקיך וגו' ולדבקה בו", וכי אפשר לאדם לדבק בשכינה? אלא, כל המשיא בתו לתלמיד חכם, והעושה פרקמטיא לתלמיד חכם, והמהנה תלמיד חכם מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאלו מדבק בשכינה". ועוד כהנה וכהנה בספרים הקדושים, במעלת התומכים בצדיקים, שהם בעצם תומכים בעצמם.

ואלו המהנים את הצדיק מנכסיהם, ראוי שישמו ידיעות אלו לנגד עינם, לכל יתבזו בעיניהם אותם תלמידי חכמים הנתמכים על ידם, ולזכר שהרהורי זילות בתלמידי חכמים מקורם ביצור הרע שחפץ לגרע מהם זכיות ולהפסידם מהברכה והשפע המגיע מדבקות בתלמידי חכמים. ויבין האדם ויחדיר האמת להכרתו שבמעשיו עם תלמידי חכמים הוא בעצם מחזיק את עצמו [ובפרט לאור האמור, שיש צדיקים קדושים, שחיים בדחק, כדי שזכותם תשפיע על העולם. ועוד מוכח, שמשוכבים עניות לצדיק להציל את התומכים בהם].

ויהיו הדברים והתועלת מהם לעלוי נשמת מרת אמי שושנה בת טובה עליה השלום הכ"מ, רוח השם תניחנה בגן עדן עם שאר מנוחי ישראל. אמן כן יהי רצון.

משויות הסגידים שליט"א

הגיש משה אליהו ש. (טל' 050.4125671)

שבת שלום ומברך

חדש טבת

פנאי ידחק עצמו, יען שבטו אשר, כמו שכתוב בספר עמודי שמים דף קמט ע"ב, **ואשר שמנ"ה, מצילו מגיהנם פנודע, ומה גם בימים האלה שהוא תקון גדול לפגם הברית פדלקמן (עין שם לענין ימי השובבים), ומה טוב נמי שיתן שמן למאור בחדש הזה בברכתו של אשר ועלה לרצון...**

כתב הגר"ח פלאגי ב"מועד לכל חי" (חדש טבת סימן כח אות ו), "טבת בחינת נצח, ויתאמץ יותר שלא להפסיק בתלמוד ולא יעשה בטול תורה, וישתדל לגמל חסד עם העניים ותופסי התורה, ולעסק בתורה לשמה בחדש הזה יותר ממה שנוהג בשאר חדשי השנה, ובחדש הזה מה טוב אם ישלים ח"י פרקי משנה בכל יום, אפילו אם אין לו

סגולה

סגולה והנהגה לרגעים של דבקות או ההפך

כתב בספר "קב הישר" (פרק עא) "וגם צריך להודיע: בעוד האדם בחיים חיותו, אז הנשמה מעוררת את לבו של אדם לדבר ה', כי זה קבלה היא בידי מספרים קדמונים. ודע, כי בכל עת שייבוא פתאום מחשבה טובה בלב של אדם, מחשבה של שמחה ואהבה לדברי תורה או מצוה, אזי תדע שאז הוא עת רצון שתהיה מתפלל. וזו התפלה דבוקה תכף בהיכל מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. ובאשר שיש לפעמים עת וזמן, שנפשו של אדם ענומה עליו, קרוב הדבר שיש איזה גזרה רעה חס ושלום על האדם או על קרוביו, או גזרה רעה על כל העולם, כי על פי רב פרוזים יוצאים ומעוררין לבבות האדם, כי הלב יודע מרת נפשו, אף שבאזניו לא שמע.

ועל כן אם יתעצל האדם ולא יתפלל תכה, אזי הגזרה ממשמשת ובאה. על כן יזרו האדם עצמו ויתפלל להקדוש ברוך הוא ברמעות כפי בוח, כמבאר בזהר פרשת קדושים, וכו' (ראה שם שהביא מעשה בזה)

נפלאות תפלת י"ש

מדוע גדול סבוים של בני עניים להיות חכמים

כתב רבי אליהו הכהן זיע"א מאזמיר (בעל ה"שבט מוסר") בספרו "חוט של חסד" פרשת פקודי (דף צא ע"ב), שהיות שבני העשירים מרבים במעדנים, מחם מטמטם, על דרך שכתב הרמב"ם שרבו המאכלים גורם לאדם כל החלאים, וכן שרב האכילה תחלת החלאים, וכתבו הרופאים שכל מי שהוא טפש בא מחמת רבוי הליחה שנתרבה במוחו, וידוע שהליחה מתרבה מרב המאכל והשתיה שעולה כל עשן האכילה למח ומרבה הליחה ומעפוש אותו, ולכן בני העשירים שאוכלים למעדנים ומרבים באכילה ושתיה גורם זה להם חלאים, וגם מעפוש המח מחמת הליחה שמתרבה בהם מחמת האכילה ומטפש אותם ושהיותם תדיר בחלאים וברב טפשות עליהם להתאמץ יותר להשיג התורה. מה שאין כן בני העניים שאוכלים מעט ובריא.